

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:

Barcel·lona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	20 cèntims.
Número atrassat	30 »
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

Els mesos de l'any, pàg. 2. - Llançà, pàg. 3. - Catalans notables, pàg. 6. - Les muntanyes de Catalunya, pàg. 8. - Tradició, pàgina 12. - Contes vells... forjats de nou, pàg. 13. - El lladoner, pàg. 16. - Antologia poètica, pàg. 17. - Folk-lore de la pagesia, pàg. 18. - Nostra premsa, pàg. 21. - El Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadesses, pàg. 22. - El riu Gaià, pàgina 24. - Endevinalles, pàg. 27. - Camprodón, la bella, pàg. 28.

Els mesos de l'any

ABRIL

PER A PASSAR L'ESTONA...

Les dones que naixen a l'abril tenen un aspecte seriós, caràcter enèrgic i tenaç, bon sentit de les coses; saben menar bé els afers, però també són propenses a irritar-se. Malgrat d'aquest defecte, que pot dur algun tribull familiar, són mullers bones i devotes.

Els homes, molts tenen un tarannà brusc i brutal i tot. Són molt donats a la seva, poc socials, sense, emperò, deixar de tenir un temperament afectuós i sensual. Solen ésser intel·ligents, però dogmatitzants i aferrissadament sistemàtics; són treballadors i metòdics, de mires no massa enlairades, són "pràctics". Solen reeixir bé dels entrebancs, per llur tenacitat.

Vista general.

L l a n ç à

AQUESTA riallera vila que d'un quant temps ençà han escollit diverses famílies barcelonines i d'altres indrets per a fer-ne el seu sojorn estiuenc, està situada en una petita vall que, prop de la costa, formen la muntanya de Sant Pere de Roda i altres estribacions de la serralada pirenenca, i a curta distància de la ratlla partionera entre l'Alt Empordà —a la qual comarca pertany— i el Rosselló.

Com de tantes altres poblacions, s'ignora l'origen cert d'aquesta vila. El cronista Pujades diu que res no tindria d'estrany que l'hagués fundat el llegendari Hèrcules —el mateix que diuen que fundà Barcelona—, uns 1.600 anys abans de Jesucrist. Altres historiadors pretenen que Llança sigui la romana *Deciana*, que citen els geògrafs de Grècia i Roma. Una tradició local afirma, encara, que el nom de la població prové del d'un antic hostel que allí hi hagué anomenat *de la Llança*. Aquesta darrera tradició ha estat recollida per l'heràldica, la qual ha gravat tres llances a l'escut de la població.

Deixant de banda totes aquestes llegendes infundades, podem assegurar que l'any 974 ja existia allí una església parroquial dedicada a Sant Vicenç, màrtir —igual que l'actual—, segons es desprèn d'una donació que en aquella data

atorgà Gaufred, comte d'Empúries, Peralada i Rosselló, a favor del veí monestir de Sant Pere de Roda.

Des d'aquesta data veiem la vila formar part del comtat de Peralada – que era un *pau* o districte del comtat d'Empúries – si bé tota la jurisdicció, àdhuc la criminal, pertanyia a l'abat del dit monestir de Sant Pere. El comte es reservava, únicament, la jurisdicció criminal en els casos en què la

Port i Platja.

legislació de l'època assignava pena de mort o de mutilació de membres.

Quan el comtat d'Empúries i Peralada s'ajuntà a la casa comtal de Barcelona, aquesta vila passà a formar part de la vegueria de Besalú, en la qual forma subsistí fins l'any 1716 que, suprimides les vegueries i creats els corregiments pel decret de Nova Planta, fou adjudicada al corregiment de Girona, lloctinència de Figueres.

La creació de les províncies efectuada l'any 1833, en res no modificà la dependència d'aquesta vila, tota vegada que l'adjudicaren al partit judicial de Figueres, pertanyent a la província de Girona. Aquesta mateixa dependència li correspon en el terreny eclesiàstic, tota vegada que forma part del bisbat de Girona i arxiprestat de Figueres.

Suprimides les províncies catalanes per un decret lliurat en abril del 1931, és de creure que en establir-se la nova divisió territorial de Catalunya serà adjudicada a la comarca natural de l'Alt Empordà a la qual pertany històricament i geogràfica.

La riquesa de la població és totalment agrícola, i està representada pel vi i l'oli que s'hi produeixen amb relativa abundància. També s'hi cullen blat, verdura i fruites, encara que en poca quantitat.

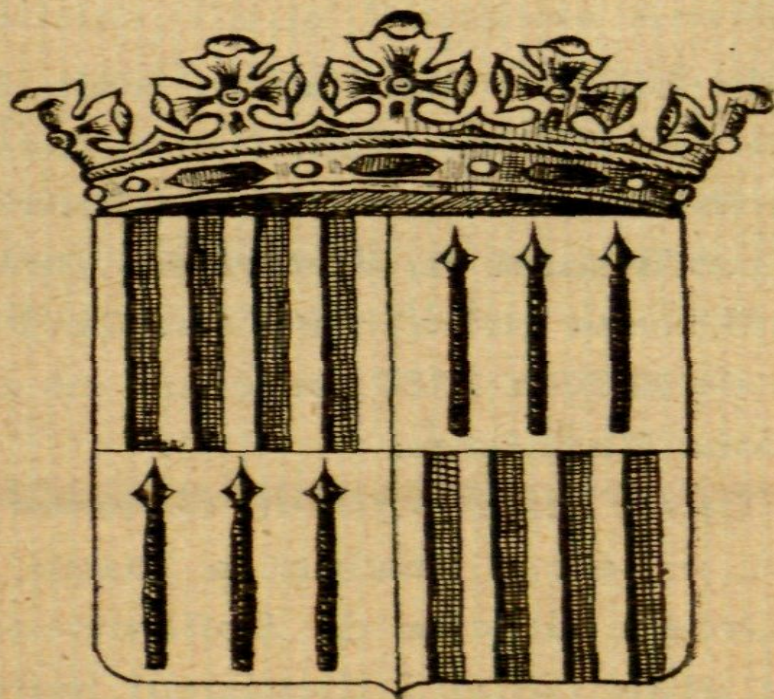
En la formosíssima platja del seu agregat Port de Llançà —a la distància de 1.200 metres— hi és abundosa la sardina i la tonyina.

Entre les seves bel·leses naturals, cal comptar-hi aquesta platja —que forma part de la costa brava— i les muntanyes que l'encerclen.

Entre els seus edificis, cal destacar l'espaiosa església parroquial, bastida a mitjans del segle XVIII, seguint l'estil de l'època, a la qual es puja per una ampla escalinata. El campanar, però, és obra d'aquest segle.

Properes a Llançà, si bé fora del seu terme, es poden contemplar les runes del famós monestir de Sant Pere de Roda i les del castell de Sant Salvador.

GABRIEL NOGUÉS I PAHÍ.

Escut de Llançà.

CATALANS
NOTABLES

—

Pare
Tomàs Viñas
de Sant Lluís

AQUEST eminent humanista i religiós escolapi, va nàixer a la ciutat de Mataró, el dia 3 de desembre de 1864.

En juliol de 1880, o sigui quan tenia setze anys, ingressà a l'Orde de l'Escola Pia, fent el noviciat a la vila de Moià i continuant els estudis a la província de Lleó.

Exercí el professorat de *Retòrica i Poètica* al Col·legi de Sant Antoni, casa pairal de l'Escola Pia barcelonina, durant el curs de 1886 a 1887, palesant en aquest ministeri les seves aficions llatínistes.

Després d'haver estat durant diversos anys a Catalunya, en 1901 va ésser destinat a Roma, com arxiver i cronista de l'Orde i director de *Ephemerides Calasancianae*. Home de gran pietat i d'eminent seny religiós, posseïa una cultura vasta i profunda, sobretot en el ram de les lletres clàssiques.

En 1912 fou escollit per a Propòsit general de l'Escola Pia, càrrec que desempeñà fins a l'any 1923; s'aprecia el

seu generalat com un dels més gloriosos que registra la història dels fills de Sant Josep de Calassanç.

Aficionat verament a la llengua llatina, escrigué moltes poesies en llatí que es distingeixen pel seu classicisme i elegància en l'expressió. Darrerament, havia realitzat, d'una manera mestrívola, una obra admirable, que fou la més consistent i transcendental del Pare Viñas: és la traducció al llatí del poema català *L'Atlàntida*, de Verdaguer, per a l'edició políglota que preparava i publicà la Reial Acadèmia de Bones Lletres, de Barcelona, per a commemorar el cinquantenari de l'aparició de l'immortal poema. La mort no li permeté de veure la seva publicació.

Aques illustre mataroní, deixà d'existir a Barcelona, el dia 20 de febrer de 1929.

Havia publicat llibres d'especial interès: esmentarem *Versiones latinas de poesías hispanas*, i *Samuel, Samuel*, tractat d'ascètica, aplicat a la vida religiosa.

Va pertànyer a les Acadèmies Arcadia Pontifícia Romana, Alexandrina, i a la Pontifícia Acadèmica Tiberiana de Roma. Fou acadèmic honorari de l'Acadèmia Leonardo de Vinci de Ciències, Lletres i Belles Arts, de Nàpols, etc.

D'ell s'ha pogut dir: que l'humanisme, brillantíssim en altre temps, ha trobat a la fi un digne representant del passat en el Rnd. P. Tomàs Viñas de Sant Lluís, honor de l'Escola Pia i de la cultura contemporània.

ISIDRE PERELLÓ.

Les muntanyes de Catalunya

II

MATAGALLS

AQUESTA descripció, ja vaig dir-vos que seria solament sots el punt d'albir de l'excursionisme; així, doncs, comencem la nostra tasca.

Per anar a Matagalls es poden seguir diferents rutes; tenim, per exemple, l'itinerari que parteix de Balenyà, petit poblet de la línia de Sant Joan de les Abadesses, d'aquí es segueix cap a Seva, el conjunt de cases del qual no arriba al centenar, amb una església parroquial gòtica i torre romànica d'un estil modern, i es troba a uns 615 metres sobre el nivell de la mar.

Després es passa pel Brull, on hi ha una església romànica de típic aspecte, situada prop de les runes d'un castell, a uns 750 metres d'altitud; forma municipi amb La Castanya.

I des d'aquí, per anar a Matagalls, es pot passar per Sant Segimon i pel pla del Camp de Cinc Sòs; us descriuré tots dos, per ésser força interessants.

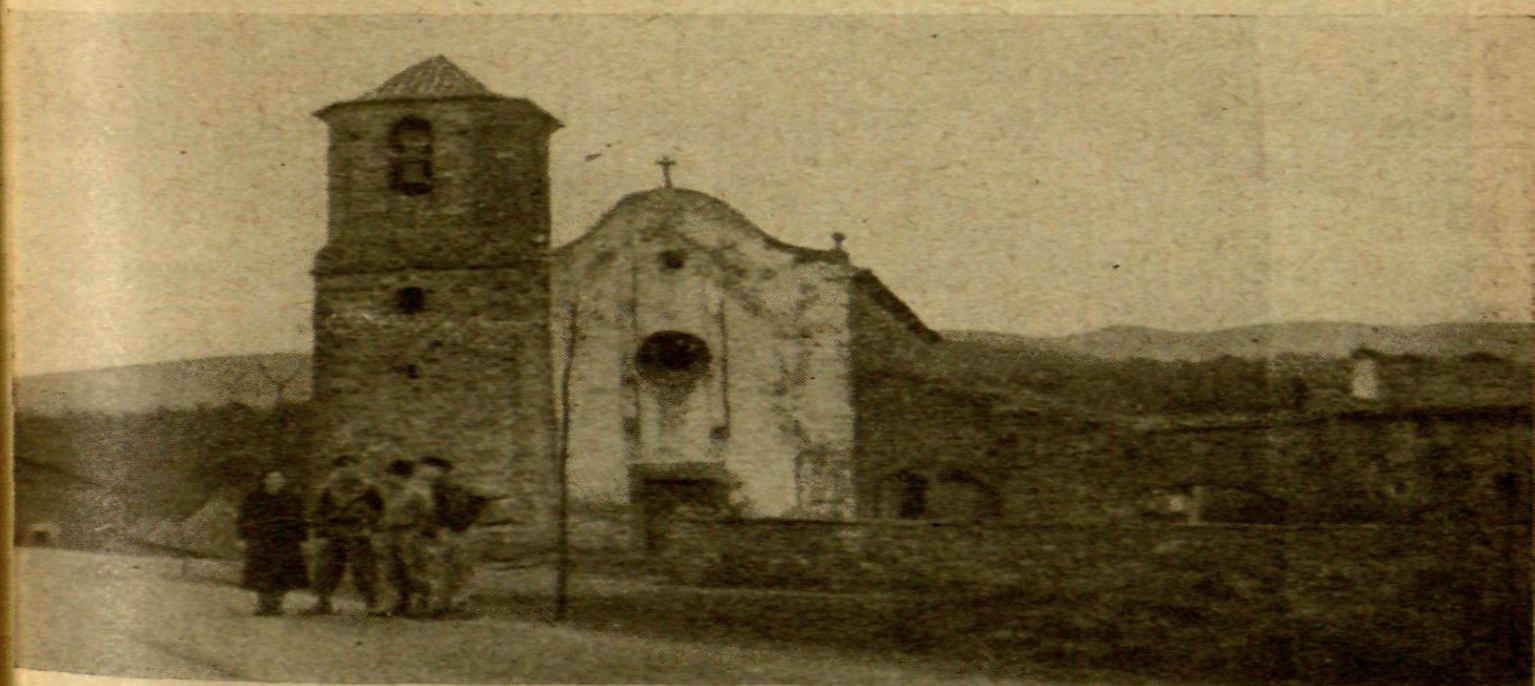
Des del Brull, i en bona pujada, s'arriba al torrent de la Pomereta, un lloc deliciós, si és que es vol reposar un xic; enfront ja es veu el macís de Matagalls, d'un aspecte fulminant.

Es troba després la riera de Sant Segimon, i al cap de poc es passa pel collet de les tres creus i es va al Santuari.

A desgrat de no tenir res de particular l'església, aquesta es troba situada ja a 1.260 metres, i és un dels més bells llocs de posta del Montseny; està emplaçada en una vessant de muntanya amb forta pendent i amb terreny molt pedregós. Està solament oberta una part de l'any.

El camí per assolir el Matagalls des d'aquest lloc, és molt trencat i pedregós, però no per aquests inconvenients deixa d'ésser una cosa deliciosa, per a explicar el nostre esperit.

A sobre mateix de Sant Segimon es troba Sant Miquel dels Barretons, a una altitud de 1.340 metres; com veieu,

Església de Brull.

l'altitud puja, en poc espai, d'una manera seriosa, i des d'aquest lloc ja es va directament a Matagalls.

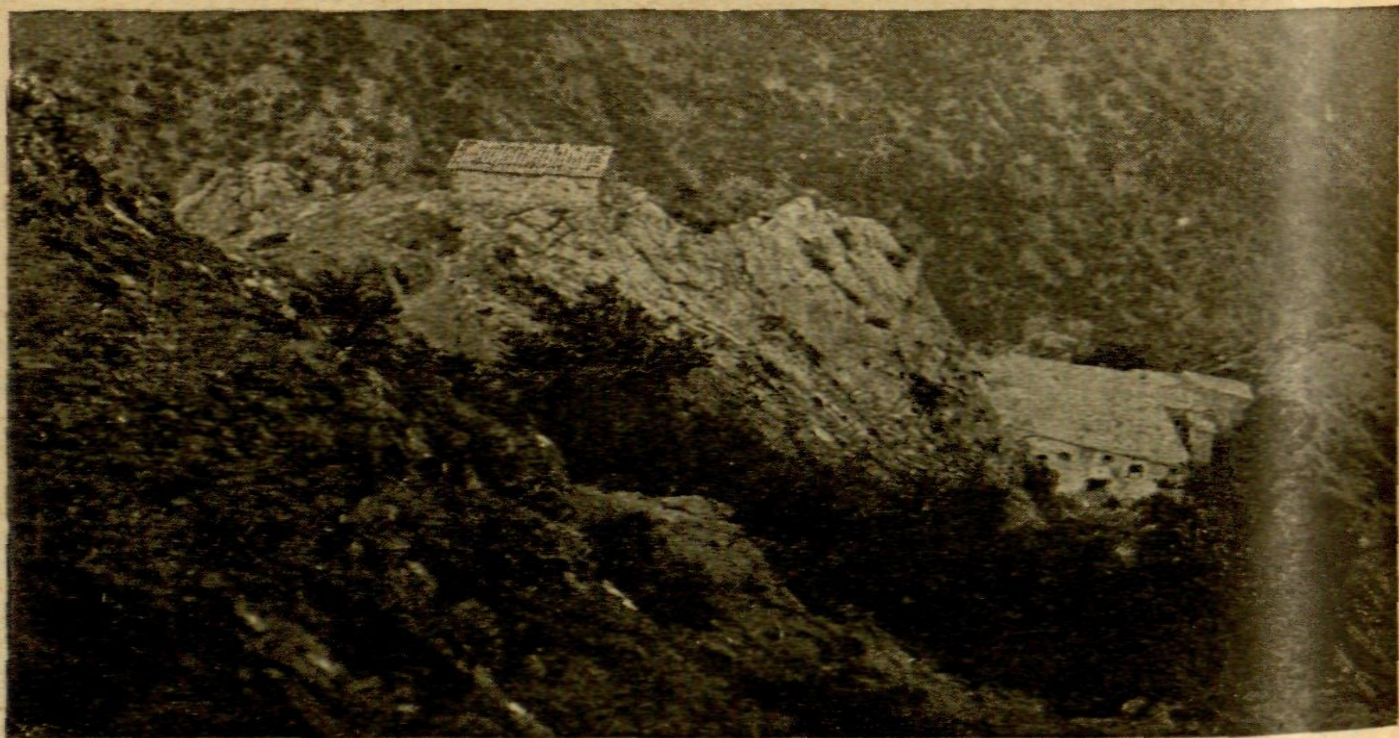
Si es puja pels Cinc Sous, és un camí no tan pesat, però força deliciós.

Després d'haver deixat la Pomereta, ja no es perd de vista el macís de Matagalls, i quan ja s'assoleix el collet del Camp de Cinc Sous, a uns 1.250 metres d'altitud, es gaudeix d'una vista magnífica, voltat de terreny pedregós, sense vegetació; tan sols unes mates que no s'alcen 2 pams de terra; es veu des d'ací, com deia, després d'un immens barranc, Sant Segimon i Sant Miquel dels Barretons, recobrats en una forta pendent; es veu també al darrera, les Serres del Cadí, i més enllà el Pireneu amb les seves crestes blanques, i als

nostres peus veiem el poblet de Viladrau, com si fos una closca de nou.

Seguint el camí es travessen algunes carenes, abans no s'arriba al mateix macís de Matagalls, i tot pujant es troben alguns prats de pasturatge, amb la silvestre visió de bous que pasturen. Sembla talment que es trobin a aquell lloc per a donar ànims per a pujar el negre macís de Matagalls, que es presenta com una línia que vol ésser vertical.

I quan ja s'és allunyat de la vegetació, s'arriba al cim de Matagalls, on hi ha una creu de ferro amb un pedestal de

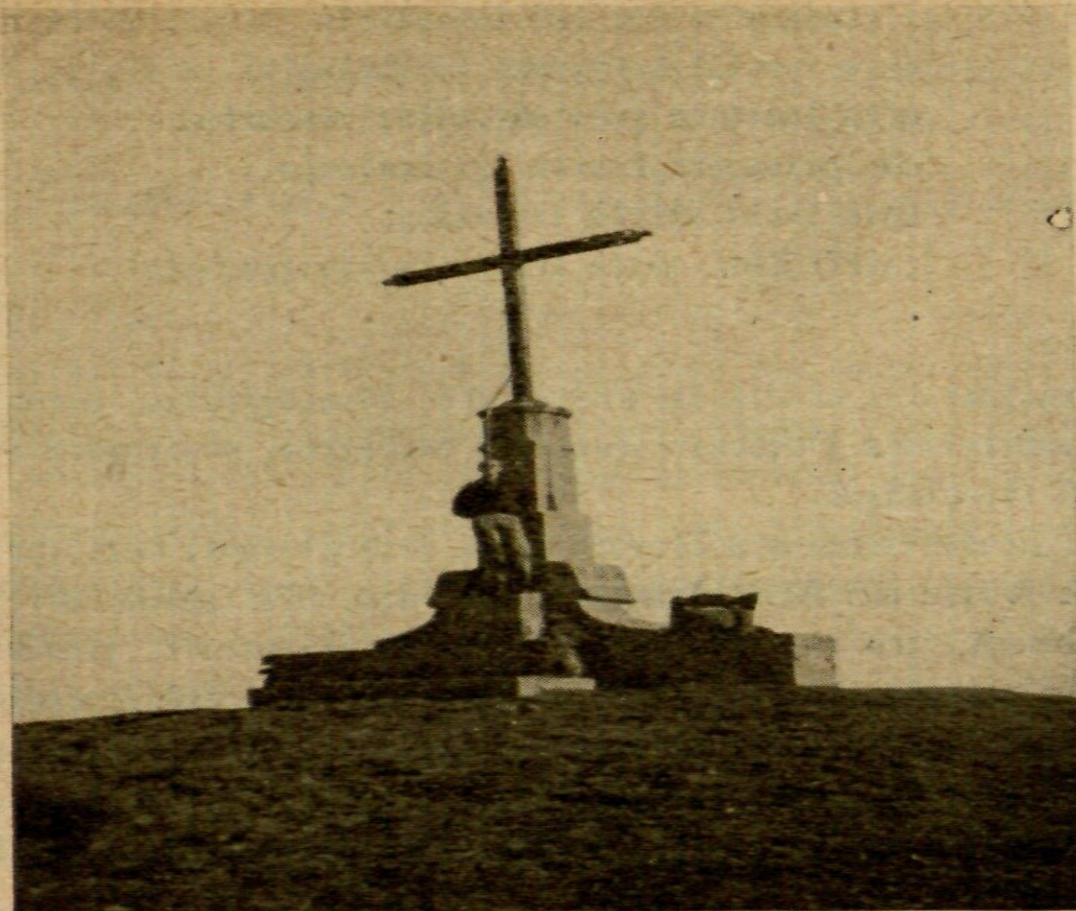

Sant Segimon.

pedra, en el lloc que anteriorment n'hi havia hagut una altra de fusta que va desaparèixer sota els efectes d'un llamp.

S'albira des d'ací quelcom indescriptible; veiem amb més intensitat que abans tot el Cadí i el Pireneu, i també, al costat nostre, les Agudes, el punt culminant del Montseny, amb un aspecte imponent, i més enllà el Pla de la Calma, volent imitar un immens camp d'aterratge.

Al darrera la creu hi ha una inscripció del nostre poeta, M. Cinto Verdaguer, i un xic més a la punta de la muntanya, separats de la creu, el macís es veu trencat de tal manera, que sembla que s'hagi tallat a cops d'escarpra, que des de Viladrau, fa un aspecte que sembla que el negre macís de

La Creu de Matagalls.

Matagalls es desprengui de les altres serres, inclús les Guillerries, i vagi a caure pel damunt.

Certament és un xic feréstec.

I aquí al cim, a 1.700 metres, contemplant les belleses naturals i curioses del Montseny, talment em sembla un somni; i, de peu dret, aguantant la intensitat del vent, penso:

De voltes em quedo parat
mirant a la immensitat,
pensant, si s'hi pot arribar-hi,
i em quedo tot encongit
quan miro vers l'infinit,
que m'extremeixo, al pensar-hi.

Ha d'ésser també tan sublim
poder contemplar tal abim
d'una grandesa infinita,
pujant amb el cap recolzat
mirant tanta grandiositat,
que ni tan sols, si es sospita.

Produiria un tal trasbals
que no té compte ni cabals;
n'hi hauria per quedar atontat
de posseir tanta grandesa,
que sols seria peresa;
però res, sols ha estat somniat.

.

I en baixar es troba la riera de Matagalls, amb un curs deliciós, amb tota l'extensió de la paraula, produint reconades bellament traçades.

I quan ja de retorn a Barcelona, em pregunten, ¿d'on vens? Contesto: Vinc de Matagalls, però ho dic amb un sentit de paraula breu, un xic aixafat del cansament, però orgullós d'haver pogut conèixer personalment (perquè explicat, perd tot l'aliciant), una petita part de les curiositats naturals de la nostra estimada pàtria catalana.

Al proper número us parlaré d'una excursió al Turó de l'Home.

J. NADAL I RIBAS.

Tradició

CONTA la tradició (deia Mn. Joan Clech, que els avis seus ja li contaven), que Sant Josep Oriol, anant i venint de Terrassa, d'on era oriünd, passava per Sabadell per veure un parent seu anomenat Bogunyà, i la primera visita que feia era a l'església de Sant Feliu, on se'l veia agenollat llargues estones davant l'altar de la Mare de Déu de Gràcia. El doctor Sardà i Salvany deia que ell havia sentit contar que un dia Sant Josep Oriol estigué a Sabadell, i que plovia a bots i barrals, essent l'admiració de la gent que el veié aturat més d'una hora davant d'una casa rebent la pluja, amb el barret a la mà. Es referia a la casa assenyalada amb els números 39 i 41, propietat abans de Rafael Mumbert, i més tard, de Bonaventura Brutau, on hi havia oberta a la façana una capelleta de la Verge que donà nom al carrer de Gràcia, i que es va aparedar no fa gaires anys.

FREDERIC MARTÍ I ALBANELL, *Preo.*

L'Estel amb cua i el cordill, o una conversa entre pare i fill

EL petit Antoni sabé complir, després de molt de temps d'infructuoses provatures, la paraula de nada als seus pares. Durant una setmana havia estat bon minyó. Encara més, assegurà una i mil voltes no ésser mai més dolent. Per què ésser respostejador? Per què desobeir contínuament? Per què fer rebequeries? Tanmateix era un altre viure aquest d'ara: tothom estava content d'ell i ell de tots.

Per això el seu pare accedí a satisfer una de les seves moltes demandes. A gust d'ell, li comprà un estel, el més gros i llampant que trobaren, amb cua, una cua llarguís-sima i virolada, i el corresponent cordill, encerat per tal de poder resistir el màxim de tivantor.

Arribà el diumenge i amb ell un matí assolellat a més no poder. Pare i fill se n'anaren amb l'estel curiosament plegat sota el braç, als afores de la ciutat. I allí tractaren d'engegar-lo.

Per fi, al cap d'una llarga estona, aconseguiren llurs propòsits. Triomfant, majestuós, espai amunt anava remuntant-se. Com més anava pujant, més petit s'albirava.

Amb quin delit li donava cordill el pei Antoni. Més, més, més... De tan lluny que era, de tan amunt, quasi no es veia.

—Mireu-vos-la, pare, la meva grua. La veieu?

Amb l'esguard clavat en la volta blava, en direcció on l'estel era, pare i fill quedaren com encisats.

Entretant, allà dalt, a molts metres distants de terra ferma, la cua sostenia una forta discussió amb l'estel.

—Què t'has pensat de mi, estel presumit i orgullós, per donar-me aquestes fortes estrebades?

—I tu, ròssec tarat, en quin concepte em tens per fer-me ballar d'aquesta forma?

—En el que et mereixes. Et veus sobre meu, et saps més formós i elegant que jo, creus que desmereixo la teva gentil figura i per això vols despendre't de mi... Per sort estic ben aferrada amb tu. Altrament, cas que aconseguissis desfer-te del lligam que ens uneix, t'estavellaries instantàniament. Et sóc necessària, indispensable... Sense mi la teva vida no és possible.

Aquestes últimes paraules feriren l'amor propi de l'estel. Dissimulà, però, tant com bonament pogué. Adoptà un posat emfàtic i revestint els mots d'una certa dosi d'ironia, decidí atacar i defensar-se a la vegada.

—Em sembla que parles massa; no val pas la pena que t'escarrassis, creu-me... La meva vida, sense tu, seria una delícia, una font inestroncable de benestar. No veus que recobriria la llibertat, aquesta llibertat tan desitjada per la qual hom ho donaria tot. Em fas més nosa que servei, m'ets un gros destorb... Que feliç seré el dia que pugui separar-me de tu!

El cordill, que fins llavors solament havia escoltat, prengué part en la conversa.

—Aneu ben errats de comptes, companys. Discutiu acaloradament i ni l'un ni l'altre teniu raó. Tu, estel formós i elegant, ets qui més ha de callar. Penses que tot sol, sense dependre de ningú, viuries bé, i això no és pas cert. Necessites l'ajut de la cua per poder remuntar-te, puix sense ella no podries volar. Tu, ròssec violat, no has d'ésser tan orgullós i pretensions. Sobradament has de saber que si bé ets necessari a l'estel, a ambdós us mantinc jo des de terra.

—Qui t'ha dit res a tu, cordill prim i raquític? —exclamà l'estel visiblement contrariat que li cantessin les veritats.

—L'amic té raó. Qui t'ha demanat? —respongué el ròssec, també tot enfadat.

—Desagraïts, mes que desagraïts! Sense jo, no fóreu el que sou; mai, valent-vos dels propis mitjans, no hauríeu arribat tan enlaire.

—No et volem sentir; calla, desgraciat! —cridaren a un mateix temps l'estel i la cua.

—Ni jo a vosaltres us vull sostenir més... De desagraïts l'infern n'és ple. Teniu, aquí va el càstig que us mereixeu.

El vent ajudà al modest i justicier cordill a deslligar-se de l'estel. I la catàstrofe es produí. Grua i ròssec davallaren vertiginosament, fent trenta mil contorsions estranyes, i anaren a morir, terriblement agafats l'un amb l'altre, fortment embolicats entremig d'uns cables d'alta tensió elèctrica.

—Ah!... Guaiteu, pare, la meva grua... El cordill s'ha trencat!

—Prou que ho veig. Saps qui en té la culpa?

—Potser alguna afegidura deu haver-se desnuat...

—El teu afany d'abastar els núvols l'ha fet perdre. Als homes, fill meu, els passa el mateix. Tant i tant volen posseir que s'estavellen a l'extens rocam del seu propi egoisme. Tenen i encara volen tenir més; quan tenen més, més pretenen, fins que ve la ràpida davallada, la inevitable fallida... I llavors tot són exclamacions, queixes i murmuracions... Alguns fins gosen cloure el puny amenaçant a Qui els creà...

—...

—No vulguis ésser d'aquests, fill meu. Pensa, quan l'egoisme et tempti, en el succeït al teu estel d'ara. L'has volgut enlairar tant, que s'ha perdut; has pretès fer-lo escalar lo inescalable, i s'ha estimbat... Vulgues sempre el que necessitis, contenta't amb el que la Divina Providència et destini, i mai no estiris més el braç que la màniga. Que l'egoisme, el fals egoisme, no tingui res a veure amb tu... Creu-me, fill meu, creu-me; parlo per pròpia experiència.

JOSEP-MARIA SALAS I JULIÀ.

UNB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

El lladoner de Santa
Maria de Martorelles
(Vallès).

El Lladoner

(Celtis Australis)

SÓN varis els pobles que tenien, i alguns encara tenen avui dia, al davant o prop de l'església, un lladoner. Els botànics ens diuen que aquest arbre viu qui sap els anys; cosa és de no estranyar que els veiem al davant de les esglésies antigues, o bé en els pobles en la part més vella, o sigui en una era, plaça, etc.

A l'ombra del lladoner els vilatans s'hi acostumaven a ajuntar-s'hi i allà descabdellaven ses enraonies, i «Els Consells» que es feien en les cases rectorals, a voltes també s'hi celebraven.

Havien anat a triar en aquella època un arbre que els fos útil en tot temps de l'any. Així tenien a l'hivern que pel fred que fa i que s'acostuma estar-se al sol, no tenien necessitat d'anar a una altra part, car de sota el lladoner també hi tocava, perquè es trobava sense fulles que havien anat caient en els jorns tardorals, com així mateix a l'estiu que s'omple de fulles i priva de tocar-hi el sol tan calent en aquesta estació de l'any.

També ens diuen que el lladoner el plantaven prop de l'església com a símbol de la seva perpetuïtat, ja per ésser un arbre, com hem dit, que viu molts anys. Així com també el xiprer, que ens representa el símbol del repòs, ja que el plantaven al costat de les esglésies que tenien el cementiri a llurs parets, lloc del repòs etern.

En les masies on hi havien dos xiprers ens diuen que hi recollien els pelegrins.

FRANCESC GOSALBES I CASTAÑÉ.

Els xiprers

Amb punxes de clau
els xiprers fervents
fan un camí blau,
ratllen els ponents,
esquerden els vents.

Vasos fins del llamp,
dols trèmuls del camp,
veus de la foscor.
Vénen de les nits;
duen, penedits,
una erta blavor.

Tiges dels estels,
alts xiprers, pels vels
de lluna cremats,
humits de les mels,
dels vespres gebrats.

Els xiprers dels horts
s'allarguen somorts;
són planys replegats
bleixos de la nit
fins, coagulats:
ombres d'infinít.

JAUME AGELET I GARRIGA.

(Del llibre «Els Fanals del Meu Sant»).

Folklore de la Pagesia

El batre

SABEM que s'ha de segar pel juny, és a dir, per tot el juny, perquè altres preceptes populars ens diuen:

Per Sant Joan
les garbes al camp.
Per Sant Pere
les garbes a l'era.

I també:

Tant si sembres primerenc
com si sembres tardà,
entre Sant Joan i Sant Pere
hauràs d'arplegà.

Encara que hi ha parers que asseguren que:

Entre Sant Joan i Sant Pere
no posis batuda a l'era.

Perquè

Pel juliol
la forca al coll.

Puix l'experiència ensenya que

Qui no bat pel juliol
no bat quan vol.

Quan sentiú a dir

Pel batre,
si no és aquest any
serà l'altre,

penseu en l'expressió que amb tota inseguretat
dóna una promesa.

Qui no vulgui pols,
que no vagi a l'era,

ens diu una expressió ben generalitzada per a
denotar que quan es dona la cara s'ha d'estar
a les conseqüències.

Ara bé; el pagès ha semblat per collir, i totes
les il·lusions se n'anirien per terra si al batre no
es trobés el fruit de les suors de l'any. Però

No es pot dir blat
que no sigui al sac
i encara ben lligat.

Afegint-hi algú:

que no sigui a casa
i no se'l mengin les rates,

la qual cosa vol dir que, fins al moment precís,
havem de pensar sempre que

Encara no som a on anem.

Complementant-t'ho una bona demanda i que
el govern no hi posi taxa. O sia:

Déu nos dongui aigua i sol
i guerra a Sebastopol.

Diem, que

Es blat de bona lluna,

de qui no es fa càrrec de res, de qui no s'afecta
per penes i alegries.

Pubilla,
que el blat se li grilla,

ho apliquem a tota persona que no és ço que aparenta.

D'altres cereals tenim aquestes notes:

Fa set anys que sembro ordi
i no el puc arreplegar;
la mare sempre m'ho diu:
—Com caram t'has de casar!

El sègol floreix a la boca,

es diu recordant que el pa de sègol és tan poc
mengívol que escalda la boca.

Civada que es du al molí,
troba al lladre pel camí,

ens recorda la molta pallerofa que envolta el gra
de civada, oferint poca moltura, i la petitesa de la
seva llavor, com ja ho indica també la cobla:

Ets petita i boniqueta
com un granet de civada;
tot lo que tens de petita,
tot ho tens de ressalada.

I els residus de cereals i derivats? Una corran-
da típica ens diu:

A Albarrec venen blat,
a Montoliu les porgueres,
al poble de Sudanell
la flor de les xiques negres.

I recordant que un dels components de tals
triadures és la niella, anotem la xamosa cançó de
ronda:

L'ullet ne féu petitó
com lo gra de la niella.
Per enamorâ als fadrins,
quin amor teniu, donzella!

(Seguirà).

Altres facsímil del setmanari «La Rambla».

N o s t r a P r e m s a

« L A R A M B L A »

(Continuació)

PEL juny del 1914 sortí a Barcelona el primer número d'un setmanari il·lustrat, escrit en català, amb el títol de "La Rambla", i quin facsímil podem publicar, degut a l'amabilitat del col·leccionista de premsa senyor Lluís Panyella, que gentilment ens l'ha deixat, per a reproduir-lo.

La redacció i administració estaven al carrer de Sant Pau, 21; la impremta, a càrrec de Fèlix Costa, Nou de la Rambla, 45; tenia el tamany de $34 \times 22 \frac{1}{2}$ centímetres, i 8 pàgines a 3 columnes. Es venia l'exemplar a 15 cèntims.

Fou de molt curta durada; ens ha estat dit que solament van sortir tres números. Inseria treballs literaris, humorístics, i notes històriques barcelonines. La dirigia En Lluís Millà.

(Continuarà).

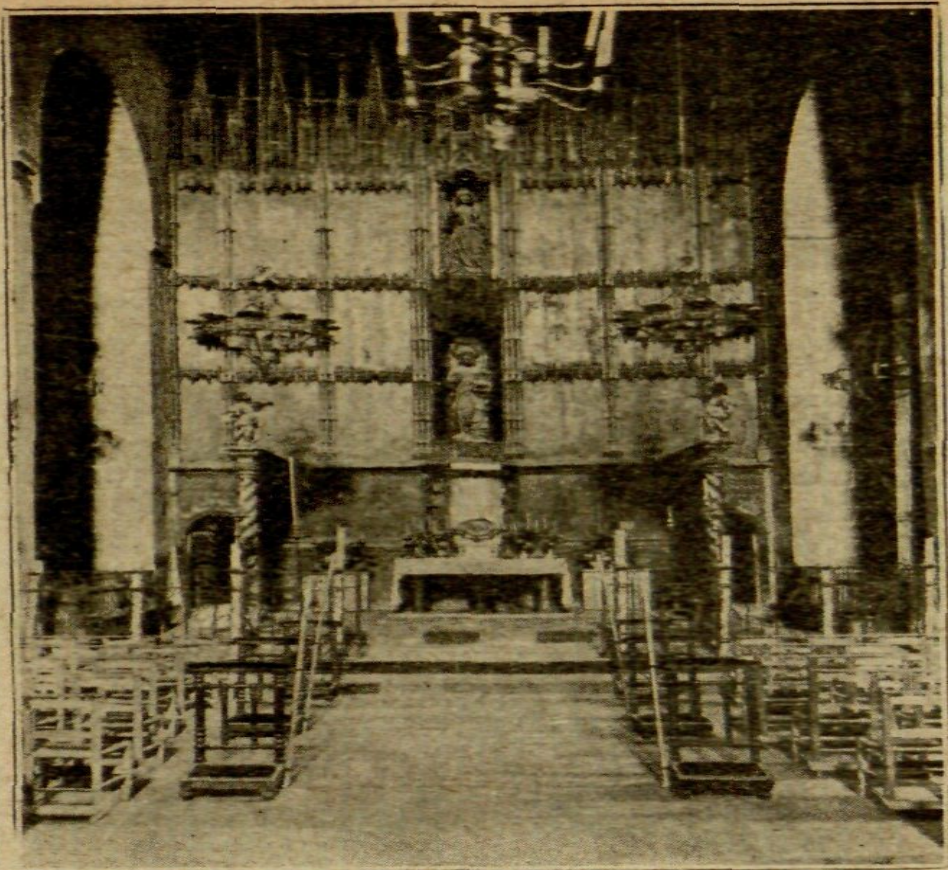
Testa del Sant Crist.

El Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadesses

LA vila de Sant Joan de les Abadesses, situada a la riba esquerra del riu Ter i a 798 metres sobre el nivell de la mar, és notable i té importància per la seva església que havia estat la del monestir de monges, substituïdes més tard per canonges agustinians, després col·legiata i ara parroquial des del 1856.

L'actual temple no és el primitiu, sinó, encara que molt alterat i modificat, el que es va edificar en la primera meitat del segle XII. Es de planta de creu llatina, amb les voltes de canó, i tenia un petit claustre romànic; consta d'una sola però espaiosa nau; el cor està situat al centre de l'església; en l'absis hi ha l'altar major amb el retaule gòtic format per quatre cossos horitzontals i dividits en compartiments amb taules pintades i cresteries daurades.

Darrera l'altar major hi ha la rica capella de Santa Maria la Blanca, formant un cambril, on s'hi venera el *Santíssim Misteri* format per set figures representant el Davallament

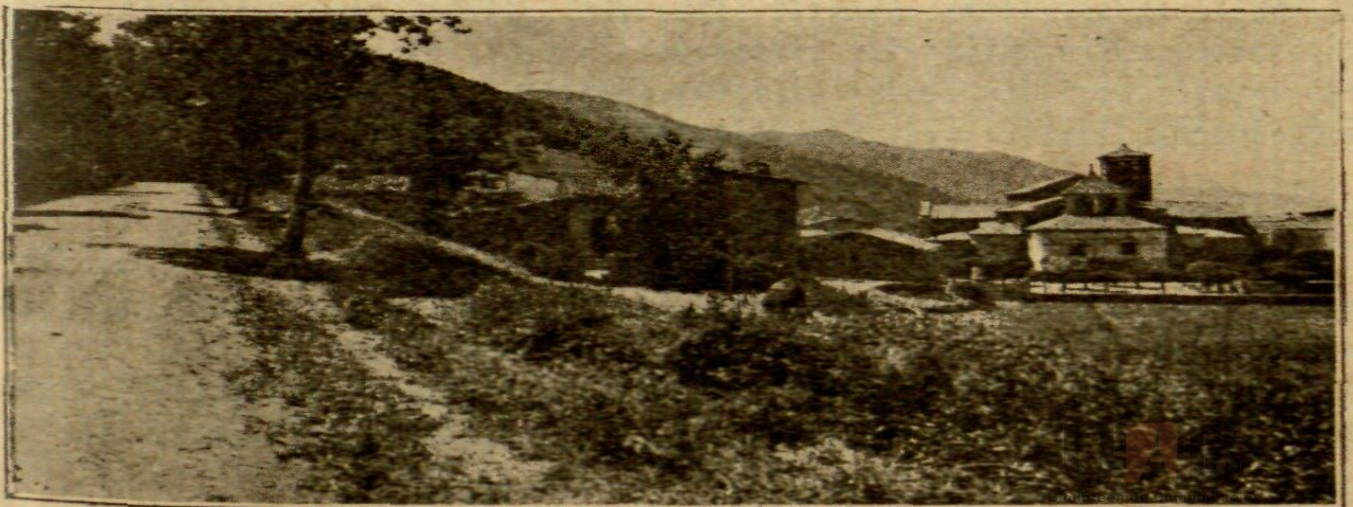

Retaule major.

de la Creu, i així anomenat per conservar-se miraculosament incorrupte en una cavitat practicada en el cap o front del Sant Crist, des de l'any 1251, una hòstia consagrada, després de tants segles.

En l'any 1926, es celebraren les grans Festes Centenàries de la troballa del Santíssim Misteri, amb gran lluïment i concurrència de devots. Molts són els que encara en serveixen la recordança.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

Silueteta del Monestir.

Sant Magí de la Brufaganya.

El riu Gaià

NOSALTRES no coneixíem aquest riu i escassament n'havíem sentit parlar, però una visita feta a l'històric monestir de Santes Creus, fou l'objecte de fer-nos conèixer aquest riu, que per les seves condicions d'afluència més aviat sembla una riera.

Deixem, però, això a banda, a no ésser cas que, els pobladors d'aquella comarca, s'enutgessin.

El riu Gaià, com hem dit, voreja l'antic Cenobi de Santes Creus. El seu naixement, però, deriva d'unes fonts que es troben a la serralada de Brufaganya, punt de límit de les comarques de Barcelona i Tarragona. Tocant a aquest manantial se situa l'hostatgeria i ermitatge de Sant Magí.

De l'origen d'aquest riu, la tradició en serva unes relacionades dades que a continuació transcrivim:

Era l'any 300; vivia en una cabana en el precís lloc on s'hi aixeca avui la referida ermita, un home molt religiós que dedicava la vida a la penitència.

En aquells temps manava l'emperador Maximià. Una de les ordres de govern més severes era la persecució del cristianisme. Així, repartia per tots els contorns escamots de soldats amb la missió de perseguir i fer presoners a totes les persones que professessin la doctrina de Crist.

Cert dia, es presentaren en el lloc on vivia aquell home penitent que es deia Magí, i que no era altre que el venerat avui com a sant. Magí fou agafat en el seu refugi, i per mantenir ferma la seva vocació religiosa, fou reclòs a la presó de Tarragona. Segons es conta, desaparegué miraculosament d'aquest presidi i retornà de nou a la seva cabana.

Al donar-se compte de l'escàpol, sortiren immediatament soldats a la seva recerca, amb l'ordre de matar-lo allí on el trobessin.

Era mitja tarda, quan arribà un grup de soldats davant la cabana de Magí; aquest, com sempre, estava orant; els armats arribaren cansats i esbufegant; la primera cosa que demanaren al penitent fou aigua per a calmar-los la set. Magí digué que no en tenia. No contents d'aquesta resposta, encara amb to burlesc li digueren que, ja que era sant, per què no feia sortir una font de miracle...

El penitent no contestà; féu solament uns passos, i, valent-se del seu gaiat o bastó, colpejà unes roques, les quals, obeint-li el pensament, sofriren una esberla i, oh prodigi!, del bell mig d'aquelles aspres roques en brollaren unes abundants fonts d'aigua pura, que amb afany els soldats agloporen per satisfer llur set.

Aquesta profecia resta també afirmada per unes estrofes d'una cançó popular que diu:

Magí, si sou sant
mostreu-ne un miracle.
Magí s'agenolla
amb les mans plegades
fa sortir una font
fresca i galana.

Fou endebades aquest miracle per tocar el cor d'aquells armats i fer-los desistir de llur salvatgí intent; al contrari, sense el més lleu agraïment engraparen el cos de Magí, el qual fou arrossegat per aquelles muntanyes i finalment degollat.

Aquest fet, sembla que té una íntima relació amb

l'existència del riu Gaià, o quan menys per uns conceptes ho relata la tradició.

Com ja hem dit, el riu Gaià rep les primeres aigües d'unes fonts existents a la muntanya de Brufaganya, i aquest manantial no és altre que el que féu brollar Sant Magí, i l'ermita-santuari alludida també va ésser aixecada en honor i culte al Sant.

El nom del riu Gaià, es conta també, que, pel fet de què Sant Magí, per obtenir aquell bé de Déu d'aigua es valgué solament d'un gaiat, fa preveure això que en principi fos anomenat riu de Gaiat, i més tard amb la corrup-tela del temps, es suprimís una lletra i quedés amb el nom de riu Gaià.

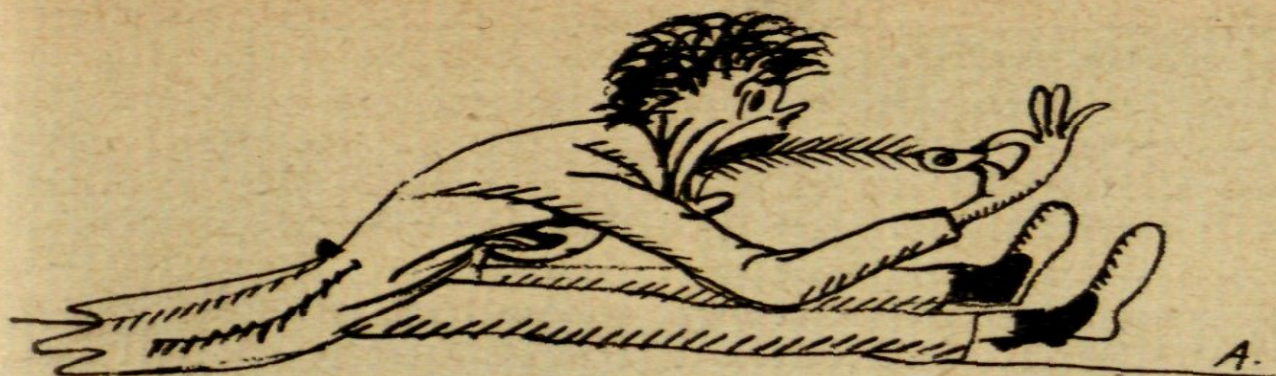
... ..
A bona part de la comarca de Tarragona tenen una gran predilecció a l'aigua d'aquestes fonts, car diuen que guareix molts mals, i així ho afirmen uns goigs dedicats a Sant Magí, al dir, que:

“Als qui us feren tant gran mal
veient-los morir de set
traguéreu com a perfect
una font medicinal
que de tota malaltia
cura al qui espera en Vós
Sant Magí molt gloriós”.

A l'ermita de Sant Magí, que, com ja hem dit, llinda amb la font, tostemps de l'any a corrua feta hi acudeix la gent per beure i omplir càn-tirs d'aquella aigua.

I, també si mai us trobeu a Tarragona per Sant Magí, que és la seva segona Festa Major, podreu encara obser-var com uns venedors ambulants, servint-se d'unes some-res, recorren la ciutat oferint al vianant, amb clàssica cantarella: “Aigua de la font de Sant Magí”...!

ANTONI FLOTATS.

ENDEVINALLES

Petita és com una rata;
com un lleó guarda la casa.

(La clau)

En té Sant Pere, em té la solfa,
baguls, armaris, calaixos, portes,
fins les esglésies dalt de les voltes,
i els que mi em perden turment els dóna.

(La clau)

Un vel sobre un altre vel
de seda de la més fina;
qui em vol descobrir ho paga
plorant a llàgrima viva.

(La ceba)

Una dama duu molts vels
i el més vell és el de sobre;
no és bona si va vestida,
i qui la despulla, plora.

(La ceba)

Jo sóc aquell desditjat
que, després que m'has comprat,
el cap m'has amartellat
i on has volgut m'has ficat.

(El clau)

Si sóc femella, sóc un lleó
que guarda amb honra béns i tresors.
I si sóc mascle, ben clar veureu
que em fico amb força per tot arreu.

(La clau o el clau)

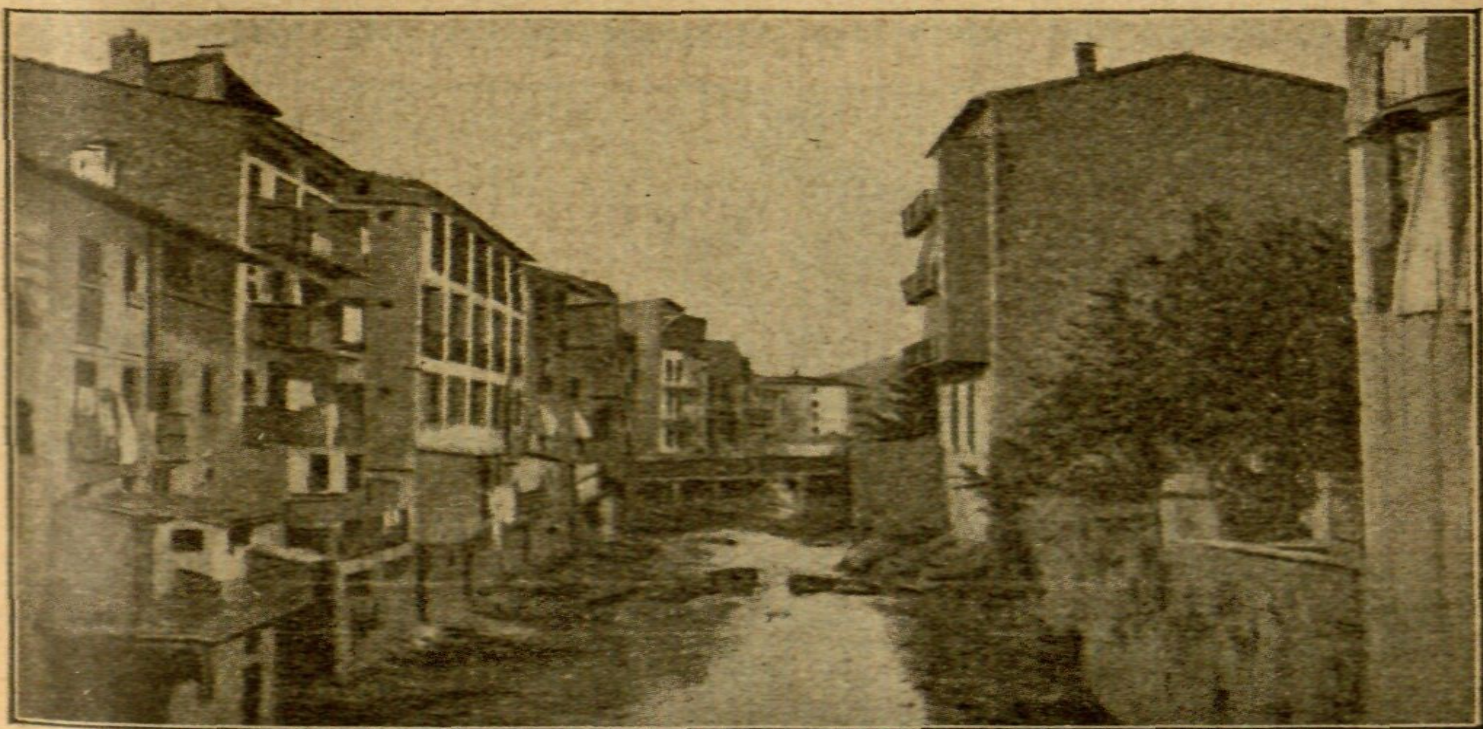
Camprodon. - Carrer de la Font.

Camprodon, la bella

Els autors que s'han ocupat de Camprodon són en nombre considerable, i entre ells n'hi ha de la localitat mateixa i n'hi ha de fora. De Camprodon es troben coses dites d'ençà de centúries, car és una població i un lloc que ha guanyat l'atenció de tots els qui l'han conegut, ja de temps antic. Nosaltres ens limitarem, però, a transcriure un tros del que diuen En Josep Morer i F. de Galí, en llur Història de Camprodon.

Aquestes terres —diuen— no ofereixen comunament aquelles notes de sublimitat que tenen altres comarques muntanyoses, però sí un atractiu aquietador que inspira la sensació pura d'una naturalesa ingènua, un nombre indefinit de paisatges mil voltes variats i amb un esclat tal de colorit que és turment

i admiració dels pintors, esplèndides deveses, pastura de ramats nombrosíssims, mil fonts saludables que no conegueren mai ni la calor ni la misèria, llocs verges agraciats que semblen sortits ara mateix de les mans del Creador, i per fi, alteroses serres cobertes de verdor i bledania, des d'on l'ànima, ja quida

Camprodon. - El Ritort.

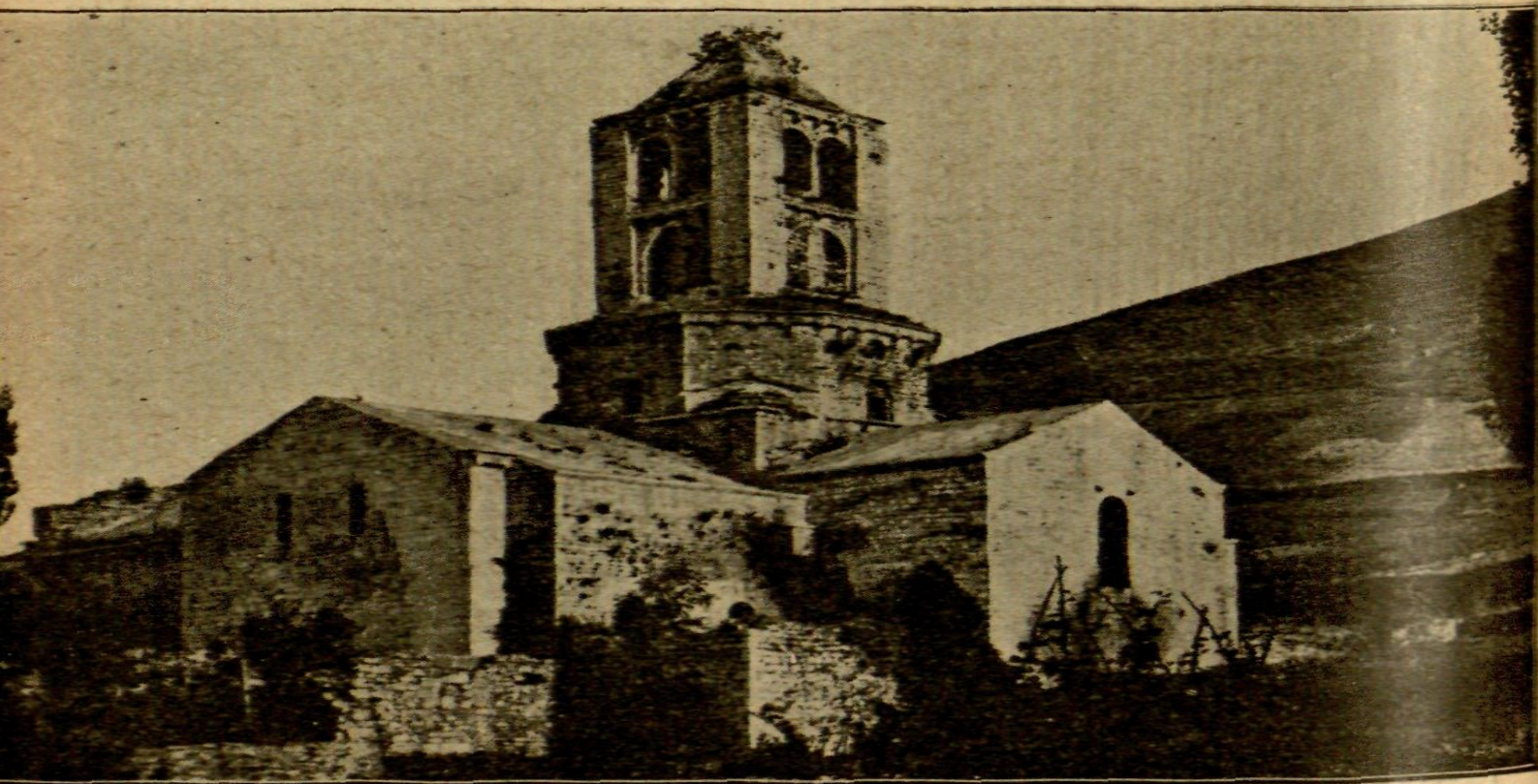
l'estretor que l'ofega, s'adelita en la vista d'horitzons amples, imatge seductora de l'infinit.

Heus ací, en poques paraules, ben trobades, expressada la fesomia del paisatge de Camprodon. Ja el mateix mot de Camprodon, derivat, segons diuen, de dos mots llatins: «Campus rotundus», us deixa endevinar quelcom de la seva fesomia, de la seva qualitat selecta, acabada: car el concepte de «rotunditat» sol anar lligat a concepte de cosa completa—sigui'ns permesa aquesta mica de digressió al camp de la interpretació.

Els romans que, homes de moltes terres i de molt de món, ja van conèixer aquest lloc, anomenaven «Landaris» la vall on actualment es dreça la població. Dos rius, de nom gloriós, el Ter i el Ritort, reguen

els seus territoris i en fan com dues valls paral·leles.

Pels termes pròxims a Camprodon es troben els vestigis de les èpoques antigues. Cap a la banda sud de la població trobareu el congost anomenat «Rocas-ses», i per allí podeu veure les restes d'un castell, que feia joc amb un altre de l'altra banda, construïts—tal

Camprodon. - Monestir Benedictí de Sant Pere.

és l'atribució— l'any 876 per Guifré. Així mateix, de l'any 948 trobem el monestir de Sant Pere, esplèndid exemplar benedictí, de pedres venerandes, que s'aixeca com un guaita per aquelles terres altes. No resta gaire cosa de la fàbrica antiga. Cataclismes geològics, per una banda, i per altra banda les guerres, el van malmetre qui-sap-lo.

De l'any 1352 hi ha el convent del Carme, que la devoció per aquesta advocació tan popular va aixecar aleshores i va comptar amb una comunitat de nou religiosos, d'aquells benemèrits frares que esmerçaven el temps a predicar, a fer almoines i a ensenyar. Ja fa

temps, que no s'hi celebra culte, car l'any 1875 fou declarat tancat.

Encara l'any 1679 hom va construir l'ermita de Sant Antoni, el sant popularíssim també; el seu punt d'emplaçaments'assenyala junt al castell, en el vessant de llevant del Puig de les Relíquies. Aleshores que el castell va ésser aterrat, per voladura, al cap de cops anys d'edificada l'esmentada ermita, aquesta o més ben dit, el culte, es va traslladar al lloc que avui veiem que ocupa, en la seva capella, restaurada l'any 60 de la centúria passada.

Entre altres records del temps, podríem, per últim, esmentar també la Capella del Roure, que es diu construïda per Aldric de Campà, l'any 1477, i després de diferents vicissituds, reedificada per Xavier de Campà, l'any 1851. Es un monument típic, vora el Ritort.

Amb aquestes dades, tot i que no siguin completes, ni de bon tros, hom es pot fer càrrec de la fesomia tradicional de Camprodon, a la qual ha contribuït la naturalesa amb els seus paisatges exquisits i l'home amb les seves obres seculars.

No és estrany que Camprodon atregui la visita de tanta gent, que sap què cosa és bona i on s'està bé...!

X.

*AQUEST NÚMERO HA PASSAT
PER LA CENSURA*

Als colleccionistes de

GOIGS

*fem avinent que tenim un bon
assortit de GOIGS, correspo-
nents a:*

SANTS

SANTES,

MARE DE DÉU

SANT CRIST

etc.

*als preus de **10** i **15** cèntims
cada un, —també acceptem l'in-
tercanvi— en l'Administració de*

**CURIOSITATS
DE CATALUNYA**

RIERA ALTA, 61. - BARCELONA

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General